

POSTANOWIENIE

26 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek

na posiedzeniu niejawnym 26 maja 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa J. T.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skarg kasacyjnych J. T.
oraz Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 10 lutego 2022 r., V ACa 473/20,

- 1. odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2700,00 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;**
- 3. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 5400,00 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący powód wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania w oparciu o pierwszą i czwartą spośród wymienionych przesłanek, a skarżący pozwany w oparciu o pierwszą i drugą spośród nich.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć charakter uniwersalny, co oznacza, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych, podobnych spraw. Chodzi przy tym o problem, którego wyjaśnienie jest konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) i także w związku z podstawą prawną zaskarżonego wyroku (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13 oraz z 3 lutego 2012 r. I UK 271/11, nie publ.). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materialnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07 oraz z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10, nie publ.).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca 2008 r., sygn. akt III CSK 104/08, nie publ.; z 28 marca 2007 r., sygn. akt II CSK 84/07, nie publ.).

Skarżący powód przedstawił problematykę związaną z wykładnią art. 455 k.c. zw. z art. 481 § 1 k.c. w zakresie wyjaśnienia zasadności i zakresu wymogu pouczenia konsumenta o skutkach restytucyjnych bezskuteczności nieuczciwych postanowień umownych w kontekście określenia terminu, od którego należy liczyć wymagalność roszczenia i bieg odsetek ustawowych za opóźnienie i przedstawił pytania: czy w sytuacji gdy przepisy ogólne zapewniają konsumentowi lepszą ochronę aniżeli przepisu regulujące kwestię postanowień niedozwolonych, to czy Sąd może samodzielnie odstąpić od stosowania przepisów ogólnych, szczególnie w sytuacji gdy konsumenta w toku postępowania stawia przepisy ogólne jako podstawę swojego żądania?; czy w sytuacji w której to konsument reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika, uprzednio przez niego pouczony, wywiódł określone i skonkretyzowane roszczenia oparte na nieważności spornego stosunku cywilnoprawnego (umowy kredytu), poprzez sformułowanie których wykazał zarówno wolę unieważnienia jak i świadomość co do znajomości konsekwencji swojego stanowiska procesowego zasadnym jest ustalanie przez sąd z urzędu stanu jego świadomości czy też ponowne odbieranie kolejnych oświadczeń w tym przedmiocie?; jakie kryteria powinno spełniać pouczenie konsumenta o skutkach nieważności umowy i czy jest ono niezbędne do rozpoczęcia biegu terminu wymagalności jego roszczeń skoro dłużnik powinien spełnić świadczenie niezwłocznie po wezwaniu go przez wierzyciela i żaden przepis prawa nie uzależnia wymagalności roszczeń konsumenta od złożenia przedsiębiorcy oświadczenia, że posiadał informację co do wszelkich skutków trwałej bezskuteczności umowy?; czy Sąd II instancji jako sąd odwoławczy jest wyłącznie uprawniony do pouczania kredytobiorcy o skutkach nieważności umowy a przez to wcześniejsze pouczenia dokonywane przez pełnomocnika zawodowego nie mają znaczenia dla wymagalności roszczenia o zapłatę i stanu opóźnienia dłużnika? czy w sytuacji, w której sąd mimo wszystko zobowiązuje konsumenta do złożenia do akt postępowania pisemnego oświadczenia co do znajomości skutków nieważności umowy bieg terminu wymagalności roszczenia należy ustalić w oparciu o datę złożenia wymaganego przez sąd oświadczenia czy też sąd nie jest tą datą związany, a wręcz jest uprawniony do ustalenia terminu wymagalności w sposób

zupełnie dowolny (w niniejszej sprawie sąd uznał, że stan bezskuteczności zawieszona ustał na terminie ostatniej rozprawy apelacyjnej)?”.

Skarżący pozwany swoje wątpliwości ujął w pytaniach: „jeżeli stronie powodowej przysługuje dalej idące roszczenie o zapłatę, wynikające ze stosunku prawnego w postaci rzekomo nieważnej umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego) kursem waluty obcej, w szczególności wynikające z możliwości żądania zwrotu dokonanych świadczeń na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, to czy strona powodowa posiada interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy?; „Czy w przypadku, gdy proces poinformowania konsumenta o ryzykach, wynikających z wprowadzenia do umowy kredytu klauzul przewidujących indeksację (waloryzację) kursem waluty obcej, polegał na przedstawieniu konsumentowi szczegółowej informacji o ryzyku kursowym związanym z zaciągnięciem kredytu, a konsument potwierdził przekazanie tej szczegółowej i wyczerpującej informacji (wynikającej z procedur wewnętrznych Banku) poprzez złożenie pisemnego oświadczenia, to czy klauzule obciążające konsumenta ryzykiem kursowym mają charakter jednoznaczny i nie stanowią postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.?”; „Czy dopuszczalne jest wyeliminowanie charakteru niedozwolonego w rozumieniu art. 385¹ k.c. (abuzyność²) postanowień umowy kredytu dotyczących indeksacji (waloryzacji³) do kursu waluty obcej, odsyłających do Tabeli Kursów Walut Obcych banku-kredytodawcy, poprzez zastąpienie lub uzupełnienie ich, wskutek zawarcia aneksu do umowy, postanowieniami pozbawionymi abuzywnego charakteru, dającymi możliwość korzystania przez Powoda z dowolnie wybranego kursu, poprzez samodzielne nabywanie waluty obcej na poczet spłaty kredytu?”; „Czy norma zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, zawierająca odesłanie do kursu określonego w tabeli kursowej publikowanej przez bank, podlega kontroli z punktu widzenia przesłanek abuzywności, czy też kontrola taka jest wyłączona na mocy art. 1 ust. 2 Dyrektywy 93/13, z uwagi na fakt, że publikowanie kursów walutowych przez banki oparte jest na ustawowej podstawie prawnej, tj. art. 111 ust. 1 pkt. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U 2020, poz. 288, dalej jako „Prawo bankowe”)?”; „Czy określenie niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 2 k.c., dotyczy

określonych przez strony umowę norm postępowania - czy też, przeciwnie, wyodrębnione redakcyjnie fragmenty tekstu umowy oraz czy dopuszczalne jest wyeliminowanie z umowy całości kwestionowanych jednostek redakcyjnych w sytuacji, gdy stwierdzono abuzywność wyłącznie w odniesieniu do części zawartych tam norm?"; „Czy norma zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego, stanowi normę regulującą główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. oraz czy norma ta należy do essentialia negotii umowy kredytu?"; „Jak dotkliwa powinna być represyjna (odstraszająca) funkcja orzeczenia, w sytuacji stwierdzenia w konkretnym przypadku, że: kredytobiorca mógł spłacać raty kredytu bezpośrednio w walucie indeksacji, tj. bez zastosowania kursów pochodzących z Tabeli Kursowej Banku lub analogiczny kredyt pozbawiony ryzyka walutowego (i kwestionowanych klauzul) byłby dla kredytobiorcy finansowo mniej niekorzystny lub porównywalny w porównaniu z kredytem Złotowym"; „Czy sposób, w jaki postanowienie umowne było stosowane (wykonywane), już po zawarciu stosunku prawnego, może mieć znaczenie dowodowe, tzn. służyć wykazaniu tezy o braku niedozwolonego charakteru (abuzywności) postanowień waloryzacyjnych według stanu na dzień zawarcia umowy?"; „Czy stwierdzenie przez Sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (kursu kupna i sprzedaży, tzw. klauzula spreadu), skutkuje również niezwiązaniem konsumenta normą, zgodnie z którą wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty obcej (tzw. klauzula ryzyka) oraz czy niezwiązanie konsumenta klauzulą ryzyka skutkuje upadkiem umowy?"; „Czy jest zgodna z zasadami proporcjonalności, równości i pewności prawa, wynikającymi z Konstytucji oraz przepisów prawa unijnego, jak również z celami Dyrektywy 93/13 oraz z celami art. 385¹ § 2 k.c., wykładnia polegająca na twierdzeniu że niezwiązanie stron klauzulą spreadu, ma rzekomo skutkować niezwiązaniem również klauzulą ryzyka, co ma prowadzić do przekształcenia umowy z mocą wsteczną w kredyt złotowy, ale oprocentowany w oparciu o parametr ekonomiczny właściwy wyłącznie dla waluty indeksacji (waloryzacji), co z kolei mogłoby

prorowadzić do stwierdzenia nieważności całej umowy?"; „Czy w przypadku stwierdzenia przez Sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (kursu kupna i sprzedaży, tzw. klauzula *spreadu*), przy jednoczesnym stwierdzeniu że konsument jest związany normą, zgodnie z którą wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty obcej (tzw. klauzula ryzyka), skutkuje koniecznością dokonania wykładni postanowień umowy z pominięciem klauzuli *spreadu*, natomiast z wykorzystaniem przepisów dyspozytywnych w brzmieniu aktualnym na dzień zamknięcia rozprawy, w szczególności art. 358 § 2 k.c. lub art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (dalej: „ustawa o NBP”), oraz stwierdzeniem, że umowa podlega wykonaniu, z wykorzystaniem do przeliczeń kursu średniego waluty indeksacji publikowanego przez Narodowy Bank Polski, aktualnego na dzień danej operacji finansowej?"; „Czy w świetle celów art. 385¹ k.c. oraz Dyrektywy 93/13, dopuszczalne jest stwierdzenie upadku umowy kredytu, w oparciu o stwierdzenie niedozwolonego charakteru w rozumieniu art. 385¹ k.c. (abuzowność) części jej postanowień, dotyczących indeksacji (waloryzacji) kredytu do waluty obcej, jeżeli skutkuje to obiektywnie niekorzystnymi skutkami dla konsumenta, bez względu na wolę konsumenta w tym zakresie?”.

Ponadto skarżący pozwany wskazał na potrzebę wykładni art. 189 k.p.c., art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z 385² k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 385¹ § 1 k.c., art. 353 § 1 k.c. w zw. z art. 69 § 1-2 Prawa bankowego, art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i Sb ust. 1 Dyrektywy 93/13 i art. 3531 k.c. w zw. z art. 2, 31 ust. 3 i 32 ust. 1 Konstytucji, art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385¹ k.c. § 2, w zw. z art. 3 k.c. w zw. z 6 ust. 1 i 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c., art. 24 ust. 3 ustawy o NBP w zw. z art. 385¹ § 2 k.c.

Przedstawione przez obu skarżących kwestie nie stanowią istotnych zagadnień prawnych, a przepisy ich dotyczące były przedmiotem wykładni Trybunału Sprawiedliwości UE oraz Sądu Najwyższego. Problemy sformułowane przez skarżących obecnie można zatem uznać za wyjaśnione (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, nie publ.; z 22 stycznia 2016 r., I CSK

1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134, a także uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna – z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56 oraz wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE z 14 marca 2019 r., C-118/17, pkt 52; z 5 czerwca 2019 r., C-38/17, HS, pkt 43; z 3 października 2019 r., C-260/18, pkt 44 i 45).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że powód zachowuje interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, mimo przysługującego mu powództwa o świadczenie lub mimo wytoczenia przeciwko niemu takiego powództwa przez stronę przeciwną na podstawie spornego stosunku prawnego, jeżeli z tego stosunku wynikają jeszcze inne lub dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa oświadczenie nie jest możliwe lub nie jest jeszcze aktualne. W takim przypadku tylko powództwo o ustalenie nieistnienia tego stosunku prawnego może w definitywny sposób rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną powoda i zapobiec także na przyszłość możliwym sporom, a tym samym w pełny sposób zaspokoić jego interes prawny (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 30 października 1990 r., I CR 649/90; nie publ.; z 27 stycznia 2004 r., II CK 387/02, nie publ.; z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, nie publ.; postanowienie Sądu Najwyższego z 18 listopada 1992 r., III CZP 131/92, nie publ.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury, odwołanie się do przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wymaga przedstawienia, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi oraz argumentacji wykazującej, że istotnie skarga jest oczywiście uzasadniona. Chodzi tu o wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, nie publ.). Celem sformułowania powyższej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest wykazanie jedynie oczywistego naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacji, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12, nie publ.).

Treść uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania nie przekonuje o jej oczywistej zasadności. Okoliczności wskazane przez skarżącego powoda nie usprawiedliwiają takiej oceny zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy nie dopatrył się rażącego naruszenia powołanych przepisów, widocznego *prima facie*. Brak jest jakichkolwiek podstaw, aby twierdzić, że w niniejszej sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa.

Mając powyższe na uwadze nie można przyjąć, że przesłanki przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania zostały w sposób właściwy wykazane.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

(M.K.)

[ms]